

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

א א מיי פ"ד מהלכות סוכה הלכה א סמג עשין מג טו"ש"ע א"ח סי' תרל"ג סעיף א:
ב ב מיי"ט ס"ט טו"ש"ע ס"ט סעיף ח:
ג ג מיי"ט ס"ט הלכה ב סמג ס"ט טו"ש"ע א"ח סימן תרל"ג סעיף ב:
ד ד מיי"ט ס"ט הלכה ב יט וסמג ס"ט טו"ש"ע א"ח סי' תרל"ג סעיף א:
ה ה מיי"ט פ"ו מהלכות סוכה הלכה ד סמג עשין דרנ"ג א טו"ש"ע א"ח סי' ט"ג סעיף טו:
ו ו מיי"ט פ"ו מהלכות סוכה הלכה ה סמג עשין מג טו"ש"ע א"ח סימן תרל"ג סעיף א:
ז ז מיי"ט פ"ו מהלכות סוכה הלכה ו סמג עשין מג טו"ש"ע א"ח סימן תרל"ג סעיף א:

סוכה. ורבי יהודה מכשיר. צגמרא מפרש פלוגתייהו^א: ושאינה

גבוהה עשרה. צגמרא מפרש טעמא: שלש דפנות. נמי צגמרא יליף להו: ושחמתה מרובה מצלתה. המועט צנול

צנול והרי הוא כמי שאינו ועל שם הסך קרויה סוכה: גב' מבוי

שהוא גבוה. מבי שהוא סמוס משלש צדדין וראשו פתוח לרשות הרצים

וחצירות פתוחות לו ויולאות וצאות^ב לרשות הרצים הרי הוא רשות היחיד

לצני חצירות ואסרו חכמים להוליך מרשותו לרשות חצירו צנול עירוב

שהחצירות כל אחת רשות לעצמה והמבוי רשות לכולן והנריכו בו שיחוף

להשתחף כל החצירות צפת או ציץ^ג ולהניח השיחוף צלחת מן החצירות^ד

ולפי שאין לו מחילה רציעית וקרוב הוא להיות דומה לרשות הרצים הנריכו

היכר צראשו הפתוח לרשות הרצים או למי זקוף או קורה מכותל לכותל^ה

ואם גבוה הקורה מעשרים אמה: ימעט. ישפיל: אינו צריך. והתם

מפרש טעמא: סוכה מדאורייתא. דעשרים אמה דלה ילפינן מדאורייתא

וקדם שנסמית המשנה נאמרה שיעורה מסיני: תני פסולא. שייך

למימתי זה לשון פסול כלומר לא נעשית כמורה וכהלכה: מבוי.

דכוליה מדרבנן מדאורייתא סגי ליה בשלש מחילות ואינו צריך לקורה זו

אלא מדרבנן: תני תקנתא. דלא שייך למחתי זה לשון פסול דמאן

פסלה קודם שנסמית משנה זו הרי היא תחלת הוראתו ומלכותו: ואיבעית

אימא בדאורייתא נמי. שייך למימר תקנתא: סוכה הנפיש מילתה. ואין

דומין תקנותיהן זו לזו וצריך לשנות הלשון לכל תקנה ומקנה כגון צגזוה

ימעט וכשאינה גבוהה יגביה ושאין לה שלש דפנות יעשה לה ושחמתה

מרובה יסיף סך הלכך פסיק ומני פסולה דמני למיכללינהו לכוליה צהך

פסולה דקיימא לן (פסחים דף ג: א) ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה: מבוי לא

נפיש מילתה. צלחת משנה: צמען ידעו. עשה סוכה ששיצתה מוכת

לך דכתיב^ו ידעו כי בסוכות הושבתי יוצא מידי פשוטו דהיקף ענני כבוד^ז

מיהו דרשינן ליה לדרשה: דלא שפוטא בה עינא. שאינו רואה את

הסך וסוכה היינו סך כשמה: וסוכה תהיה לצל. משמע אין סך אל

העשו ללל: אלא בצד דפנות. שהללין מגיעין זה לזה מתוך גובהן של דפנות

ואין צריך סך. ולקמן מוקי פלוגתייהו לרי זירא צשאין זה אל

ארבע דקים להו לרבנן דצהאי שיעורא ליכא כל סך אלל כל של דפנות:

עשתרות קרנים. שני הרים גדולים והשפלה ציניהם ומתוך גובה

ההרים אין תמה זרחת שם צשפלה: דף דפנות ליכא צף סוכה. שחמה

צלה מתחתיה נמצא שמה צנול: שבעת ימים. סוכה של צבעה ותו

לא דהיינו עראי ודייה צמחלות קלות: צמענה מעשרים. צריך לעשות

יסקודותיה^א ומחילותיה קצועין שלא תפול: עד עשרים אמה דאדם

עושה בו. שפיר דמי דודאי יש צכלל קבע עראי והרי עשה כחורה

ועל כרחק לא הקפידה תורה על העראי אלל לשם שיעור לתת

לך שיעור צגזוהה שמהא יכולה לעמוד ע"י יחידות עראי: מוכתיה

וסוכה תהיה ללל הא כתי' נמי מזרם וממטר וינעבי נמי שלא ירדו

גשמים צמסמרים שלא ירדו גשמים צסוכה ואפילו תימצי לומר

לדורות כלומר הדורות הבאין כיון שרואין שעושין סוכות ומניחין

בית דירתי וישבין בימות החג בטובה שואלין מפני מה עושין

כך ומגידין להן אבותיהם מעשה יציאת מצרים. ור' זירא סוכה

לימדת המשיה היא. כלומר ישיבת ישראל בשלהו בלי פחד

או אפילו במדבר במקום שאין שם לא חמה ולא עיר ואין חוששין

אלא לחמה או לדום מטר וסוכה לצל ולמכסה דיי ולא נלמד ממנה דין סוכה של מצוה. ומשני ר' זירא

אי הכי ליכתוב חופה. בלשון כסוי כלומר דבר המכסה והמסתיר

מן השמש ומן המטר אמאי כתיב בלשון סוכה ללמוד כי גם סוכה של מצוה

סוכה. מאי שנא גבי סוכה דתני פסולא ומאי שנא גבי מבוי

דתני תקנתא. והא ללא פריך מאי שנא גבי דהס דתני פסולה

ותקנתא דמתן צפרק לולב הגזול (לקמן דף לז: א) או שהיו

ענביו מרובין מעליו פסול ואם מיעטין כשר ללא פריך אלל מסוכה

ומצוי שדינס שזה לענין גבוה ושינה לשון משנתו ועוד

דגבי דהס אלטרין למימתי תקנתא דס"ד אמינא כיון דגדולו^א

צפסול תו לית ליה תקנתא: דאורייתא תני פסולא. דאי

היה תני ימעט חיישין דילמא טעי איניש לומר ימעט

לכתחילה ודיעבד כשרה ודקדק צלשונו דלמא אחי

לידי איסורא דאורייתא ותני פסולה אע"ג דלא הו

לישנה מעליא כמו ימעט אלל צמצוי דרבנן לא חייש

ותנא ימעט שהוא לישנה מעליא כדאשכחן צריש פסחים

(דף ג: א). שעקס הכתוב כמה אומיות שלא להוליך

דבר מגונה מפיו ובקונטרס לא פירש קן אי נמי יש

לומר לשון ימעט משמע חומר דרבנן צעלמא ופסולה

משמע דאורייתא וצפרק צמה מדליקין (שבת דף

צז: א) דאמרין נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה

פסולה כסוכה וכמצוי אגב דמתן כסוכה נקט נמי

גבי נר חנוכה פסולה א"כ אי הוה תני ימעט

הוה משמע כמות שהיתה מדלקת^ב ישפילנה וזה

אינו למאן דאמר הדלקה עושה מלוא ואפי' למ"ד הגמא

עושה מלוא חיישין דהרואה אומר לזירכו הוא

מדליקה כדאמרין^ג גבי הדליקה צפנים והניחה צמוך:

אמר רבה אמר קרא צמען ידעו בו. קלת קשה

ללישנא קמא דצריש עירובין (דף ג: א) גבי מקלת סוכה^ד צמוך

עשרים דאמר רבה הסוכה^ה פסולה הא שלטה

זה עינא כיון דאין חללה עשרים ורצה גרס התם כי

הכא דהא רצה פליג התם ואמר זה וזה כשר

חלל סוכה תנן חלל מצוי תן ויש לומר דהא

מפרש התם טעמא משום דסוכה דצימדי קא הו' לא

קא מדכר וזימנין דמישחקיל מלחמת עובי הסך

הנכנס לתוך עשרים וקיימא כולה למעלה

מעשרים ורבינא נמי דמשיני סוכה דאורייתא

אחמיכו זה רבנן מ"מ משמע מדאורייתא כשרה:

כי עביד ליה דירת קבע שפיר דמי. דאע"ג

דיש לפרש קרא צדיה שאינה ראויה אלל לצבעה

למעוטי קבע משמע ליה קרא דלתא לשיעורא

לאורוי לך מדת גזוהה כלו' צסוכה שאפשר

לעשות עראי ול"ת וכיון דלא חיישין אלל

שתהא ראויה לעשותה עראי ואע"פ שעושה

אותה קבע א"כ אמאי אמר (תענית דף צג) גשמים

סימן קללה צמוג והלא יכול לקצוע הנסרים

צמסמרים שלא ירדו גשמים צסוכה ואפילו תימצי לומר

לדורות כלומר הדורות הבאין כיון שרואין שעושין

סוכות ומניחין בית דירתי וישבין בימות החג בטובה

שואלין מפני מה עושין כך ומגידין להן אבותיהם מעשה

יציאת מצרים. ור' זירא סוכה לימדת המשיה היא.

תורה אור השלם

א) למען ידעו דרתיקם פי בפסוק הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים: אני יי אלהיכם: [ויקרא ב: כג]

ב) וסכה תהיה לצל וימם מרחב ולמחסה ולמקטור מן המזרח: וישעה ה' [ויקרא כג: כג]

ג) בפסוק תשבשו שבועת ימים כל האורך בישראל תשבשו שבועת: [ויקרא כג: כג]

הגהות וצייונים

א) ברי"ק דפ"ד כתי' ובמשניות דפ"ד ל"ג "למעלה" (דק"ס) ועיין לקוט מפרשים: [ג] צ"ל שלש (גלין) וכ"כ היעב"ץ: [ג] צ"ל צמענה מעשרים [כ] (גלין): [ד] צ"ל דנפישין מילתה. וכ"כ בעירובין ב ע"א (גלין) ובדפ"ד ריעב"ץ ובדק"ס מילתה: [ה] בדפ"ד נוסף פלוגתייהו במאי וכ"כ מהר"ם ופי' הא דקאמר בגמ' מחלוקת בשאין דפנות מגיעות לסך כו'. והפני' הקשה על גירסתינו דלא מפרש בגמ' טעמא דר' יהודה וגי' מהר"ם נחא. ועיי' שמישב גי' דידן: [ו] בכת"י נוסף בו (דק"ס): [ז] בדפ"ד ודאורייתא ולפנינו ע"פ המדרשיל דפ"ד. ועי' מהר"ם שמקיים גי' הדפ"ד: [ח] בכת"י נוסף צמען (דק"ס) וכ"כ ברשי' שברי"ק: [ט] דאין מקרא (דק"ס): [י] צ"ל יתידותיה (דפ"ד): [יא] וכן דגדולו פי' אגרו ע"ד דאתא לקמן לז ע"א מגדלי הושענא וכו' כוונת התוס' למאי דמסיק לקמן לג ע"כ לעולם כותב דאגדן (גלין) ועיין בפני יהושע שגורסים בתוס' כיון דאגדן ליה בשפול ועיי' עור שמישב גירסתנו: [ל] בתוס' הר"ש פוד'קת: [מ] צ"ל סך (מראה כהן): [נ] צ"ל בסוכה (מראה כהן): [ס] בדפ"ד לא מינכרא ולפנינו הגוג ע"פ מהרש"ל:

ליקוטי רש"י

מבוי שהוא גבוה. שהנימוח את הקורה למעלה מעשרים אמה וקורה זו להחיר לטעול לחוכה צלה מדאורייתא. הולאת ר"ר צנול ומה היא ר"ר סרטיא ופלטא גדולה כדאמנן צפרק יציאות השבת (שבת דף ו: א) שדומין לדגלי מצד דל מלי דשבת משמך גמרינן ועגלות של לויס בחומס ו"ו אמה אולי כדאמנן כהורק (ס"ד דף טו.) הלך לא הו

דפנות מגיעות לסכך אלא העמד דופן שתיים או יותר תחת הסכך והשאר הניחו בלא דופן כדי שיהא האויר נכנס בו אבל אם מגיעות לסכך אפי' למעלה מכי אמי (כ"ש) [כשרות] כרבה דאמר משום ידיעה היא וקיי"ל כרבה דהא כל מליה כרב (הנני) עבדי. והא דאמר רב הונא משמיה דרב מחלוקת בשאין בה אלא ד' על ד' אמות כו'. והא דאמר רב חנן משמיה דרב מחלוקת כשאנה מחזקת אלא ראשו ורובו ושולחנו וכו' דבריהן פשוטין הן. נמצאו שמות שילשתן משמיה דרב. ואמרין בשלמא שמועה דרבי יאשיהו לא פליגא אשמעתא דרב הונא ורב חנן משום דלא אירי (ג) אלא הכשר בהפנות אבל משך בשיעור לא (אורי) [אירי]. ויש מי שגורסים פליגא ופשוטה היא. אלא רב הונא ורב חנן בר רבה במחזקת ראשו ורובו פליגי אבל אם הוא רחבה יותר מזה השיעור [כשרות] נימא בהכשר סוכה פליגי אליבא דרב ושניין לא כולי עלמא הכשר סוכה במחזקת ראשו ורובו ושולחנו ובהא פליגי מר סבר רב חנן בר רבה במחזקת ראשו ורובו פליגי אבל אם הוא רחבה יותר מזה השיעור אפילו גבוהה מכי אמה אפילו לת"ק כשר וכ"ש לר' יהודה ורב הונא סבר מכדי ראשו ורובו ושולחנו עד ד' אמות על ד' אמות פליגי יתר מד' אמות על ד' אמות אפילו גבוהה מכי אמה כשרה לרבי הכל. ומתבינין מהא דתניא סוכה שהיא גבוהה מכי א"ר יהודה מעשה בסוכת מכשר עד מי וני אמה א"ר יהודה מעשה בסוכת היילי המלכה שהיתה גבוהה מכי אמה והוי זקנים נכנסין אצלה ולא אמרו לה דבר: ירושלמי אמרו לו מפני שהיא אשה ואין אשה מצויה במצות ואמרה להן והולא ד' בנים היו לה תלמידו חכמים אית לך למימר בסוכת מלכה שאינה מחזקת אלא ראשו ורובו ושולחנו אלא כשאין הדפנות מגיעות לסכך דכך אורחיהו דעתיה למעבד דפנת קליין די יהא [קיריא] עייל (פ) מן קדר הלכתי בלא חמה. דייקין מינה דלא מייתי ראה מסוכת היילי המלכה אלא בדבר שחלקו והביא סיוע לדבריו עכשו אם תאמר כשאין הדפנות מגיעות לסכך חלוקתם שפיר שדרך המלכה לישב בסוכה כעין זו אבל לדברי (הכל) מי שאו' בסוכה קטנה

חשק שלמה על ר"ח

(א) [ש] גר"ק ש"י וזכא מ"ד הלכה כרבה בכל מילי כרז עבד ופשוט סמיון על רעיו ה"ר"י ז"ל. (ג) [נחלה] ד"ל אלא ככשר דפנות אלא כשיעור משך הסוכה לא חייבין.

כרבי זירא לא אמרי. הא ללא קאמר משום קושיא דאזני דקאמר על רצח משום דרבי זירא שני לאזני שפיר: **וכיון** דדפנות מגיעות לסכך מישלמ' שלמא ביה עינא. ולא דמי לנר חנוכה וקורת מצוי ללא חשיב היכר למעלה מעשרים

אע"פ שהקורה על גבי כחלים דהתם קורה טפח לא שלט זה עינא כמו צסוכה דרצח טוואל: **יש** בה יותר מארבע אמות אפילו למעלה מעשרים כשריה. לצסוף מסיק דרז הונא סבר מראשו ורובו ושולחנו עד ד' אמות פליגי יותר מד' אמות כשרה ותימה וכי נכשיר ברחצה משהו יתר מד' אמות אס היתה גבוהה מעשרים אפילו טוואל הא ודאי אין כאן כל סוכה וי"ל לטעום נריך הרוחז לפי הגוזה לפי חשבון ד' אמות לעשרים אי נמי קיס להו לרצנן דלפילו גבוהה אלף אי אפשר שלא יהא כאן כל סכך פורתא אס היתה רחצה יותר מד' אמות כדאשכחן צפרק יו"כ (יומא דף 7) גבי כותבת הגסקה דמייחצת דעתא דלמרין כולי עלמא טוואל עוג מלך משום צ"ל. אצל כרבה דאמר משום מישלט עינא לא דלפילו רחצה טוואל לא שלטא זה עינא: **כמאן דלא** בחד. ודברי רב חנן בר רבה לריכה טעמא ויש מפרשים משום דהוה ליה **לול** של תרנגולין כיון דגזייה וקטינה כולי האי אצל מחזקת טפי מכדי ראשו נפקא מכלל לול של תרנגולין לאקריו סוכה:

ה"ג ר"ח **בשלמא** דר' יאשיהו דרב חנן ודרב הונא לא פליגי אדר' יאשיהו דלא יהיב שיעורא למשכא בו. וכתב רבינו חננאל ויש שגורסין פליגא: **עד** ארבעים וחמשים אמה. כי האי גונא קמני גבי מצוי צריש עירובין (דף 3): ולא חיקשי ללא דייק הכא השתא חמשים כשרה ארבעים מיציעא כדדייקין צריש אלמנה ניזונית (כמוצת דף 77 ז). גבי אלמנה ששהתה שמים ושלש שנים ולא מצעה מונומיה אצדה מונומיה וצסוף צ"ק (דף קח): גבי לוקחין מן הרועים ארבע וחמש נאן ארבע וחמש גיזין דהתם ניחא דהוי זו ואין נריך לומר זו משום הכי קשיא ליה אצל קשיא מההיא דפרק צנות כומיס (מה לו): גבי קישוי דקאמר רב מאיר אפילו ארבעים וחמשים יוס ופריך עלה השתא חמשים מקשיה ארבעים מיציעא ויש לומר דאיכא לשנויי הכא כי הווא ליטנא דמשני צריש מפנין (שגח דף קטו): ארבע וחמש כדלמרי אינשי ויה"ה אפילו טוואל אצל לגבי קישוי לא שייך לשנויי הכי ללא מיסתבר שיטתו קישוי לעולם וכן פרק צמה אשה יואלה (סו סא) גבי סנדל המסומר שנשמירו צ' ד' וחמש פשיטא ליה ללא שריין טוואל וצריש אע"פ (כמוצת לו). גבי משהה אדם אשתו צ' וג' שנים צלא כחוצה ועוד התם (דף 77) ארבע וחמש שנים צהני שייך לומר ה"ה אפילו טוואל:

הנך אמוראי: כרבה לא אמרי. דליף מלמען ידעו: ההוא. לאו צדיעה דישיצת סוכה קא אמר אלא צדיעות דורות הצאין היקף סוכות ענני כצוד הנעשה לאצות: ציימות המשיח. אותם סוכות יהיו ללא לעונג ולמסחר אצל

כולהו כרבה לא אמרי ההוא ידיעה לדורות היא כרבי זירא נמי לא אמרי ההוא לימות המשיח הוא דכתיב ור' זירא א"כ לימא קרא וחופה תהיה לצל יומם ומאי וסוכה תהיה לצל יומם שמעת מינה תרתי כרבא נמי לא אמרי משום קושיא דאבוי כמאן אזלא הא דאמר ר' יאשיהו אמר רב מחלוקת בשאין דפנות מגיעות לסכך אבל דפנות מגיעות לסכך אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה כמאן כרבה דאמר משום דלא שלמא בה עינא בה עינא כמאן אזלא הא דאמר רב הונא אמר רב מחלוקת בשאין בה אלא ארבע אמות על ארבע אמות אבל יש בה יותר מארבע אמות על ארבע אמות אפי' למעלה מעשרים אמה כשרה כמאן כרבי זירא דאמר משום צל הוא וכיון דרויחא איכא צל סוכה כמאן אזלא הא דאמר רב חנן בר רבה אמר רב מחלוקת בשאינה מחזקת אלא כדי ראשו ורובו ושולחנו אבל מחזקת יותר מכדי ראשו ורובו ושולחנו אפי' למעלה מעשרים אמה כשרה כמאן דלא כחד בשלמא דרבי יאשיהו פליגא אדרב הונא ורב חנן בר רבה דאינהו קא יהבי שיעורא במשכא ואיהו לא קא יהיב שיעורא במשכא אלא רב הונא ורב חנן בר רבה נימא בהכשר סוכה קמיפלגי דמר סבר הכשר סוכה בארבע אמות ומר סבר הכשר סוכה במחזקת ראשו ורובו ושולחנו לא דכולי עלמא הכשר סוכה ראשו ורובו ושולחנו והכא בהא קמיפלגי דמר סבר במחזקת ראשו ורובו ושולחנו פליגי אבל יותר מראשו ורובו ושולחנו ד"ה כשרה ומר סבר מראשו ורובו ושולחנו עד ד' אמות פליגי אבל יותר מד' אמות דברי הכל כשרה מיתבי סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה ורבי יהודה מכשיר עד ארבעים וחמשים אמה אמר רבי יהודה (מ) מעשה בהילני המלכה בלוד שהיתה סוכתה גבוהה מעשרים אמה והוי זקנים נכנסין ויוצאין לשם ולא אמרו לה דבר אמרו לו משם ראייה אשה היתה ופטורה מן הסוכה אמר להן והלא שבעה בנים הוו לה ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים למה צי למותני ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים הכי קאמר להו כי תאמרו בנים קמנים היו וקמנים פטורין מן הסוכה כיון דשבעה הוו אי אפשר דלא הוי בהו חד שאינו צריך לאמו וכי תימרו קמן שאינו צריך לאמו מדרבנן הוא דמיהויב ואיהו בדרבנן לא משגחה ת"ש ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא ע"פ חכמים בשלמא למ"ד בשאין דפנות מגיעות לסכך מחלוקת דרבה של מלכה לישוב בסוכה שאין דפנות מגיעות לסכך משום

לממען ידעו: ההוא. לאו צדיעה דישיצת סוכה קא אמר אלא צדיעות דורות הצאין היקף סוכות ענני כצוד הנעשה לאצות: ציימות המשיח. אותם סוכות יהיו ללא לעונג ולמסחר אצל דפנות מגיעות לסכך אלא דפנות מגיעות לסכך אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה כמאן כרבה דאמר משום דלא שלמא בה עינא בה עינא כמאן אזלא הא דאמר רב הונא אמר רב מחלוקת בשאין בה אלא ארבע אמות על ארבע אמות אבל יש בה יותר מארבע אמות על ארבע אמות אפי' למעלה מעשרים אמה כשרה כמאן כרבי זירא דאמר משום צל הוא וכיון דרויחא איכא צל סוכה כמאן אזלא הא דאמר רב חנן בר רבה אמר רב מחלוקת בשאינה מחזקת אלא כדי ראשו ורובו ושולחנו אבל מחזקת יותר מכדי ראשו ורובו ושולחנו אפי' למעלה מעשרים אמה כשרה כמאן דלא כחד בשלמא דרבי יאשיהו פליגא אדרב הונא ורב חנן בר רבה דאינהו קא יהבי שיעורא במשכא ואיהו לא קא יהיב שיעורא במשכא אלא רב הונא ורב חנן בר רבה נימא בהכשר סוכה פליגי אליבא דרב ושניין לא כולי עלמא הכשר סוכה במחזקת ראשו ורובו ושולחנו ובהא פליגי מר סבר רב חנן בר רבה במחזקת ראשו ורובו פליגי אבל אם הוא רחבה יותר מזה השיעור אפילו גבוהה מכי אמה אפילו לת"ק כשר וכ"ש לר' יהודה ורב הונא סבר מכדי ראשו ורובו ושולחנו עד ד' אמות על ד' אמות פליגי יתר מד' אמות על ד' אמות אפילו גבוהה מכי אמה כשרה לרבי הכל. ומתבינין מהא דתניא סוכה שהיא גבוהה מכי א"ר יהודה מעשה בסוכת מכשר עד מי וני אמה א"ר יהודה מעשה בסוכת היילי המלכה שהיתה גבוהה מכי אמה והוי זקנים נכנסין אצלה ולא אמרו לה דבר: ירושלמי אמרו לו מפני שהיא אשה ואין אשה מצויה במצות ואמרה להן והולא ד' בנים היו לה תלמידו חכמים אית לך למימר בסוכת מלכה שאינה מחזקת אלא ראשו ורובו ושולחנו אלא כשאין הדפנות מגיעות לסכך דכך אורחיהו דעתיה למעבד דפנת קליין די יהא [קיריא] עייל (פ) מן קדר הלכתי בלא חמה. דייקין מינה דלא מייתי ראה מסוכת היילי המלכה אלא בדבר שחלקו והביא סיוע לדבריו עכשו אם תאמר כשאין הדפנות מגיעות לסכך חלוקתם שפיר שדרך המלכה לישב בסוכה כעין זו אבל לדברי (הכל) מי שאו' בסוכה קטנה

חשק שלמה על ר"ח

(א) [ש] גר"ק ש"י וזכא מ"ד הלכה כרבה בכל מילי כרז עבד ופשוט סמיון על רעיו ה"ר"י ז"ל. (ג) [נחלה] ד"ל אלא ככשר דפנות אלא כשיעור משך הסוכה לא חייבין.

(א) [מוספתא פ"א ה"א], (ב) [שגח טו: וסס נאמן], (ג) [פסחים קח. 7] [וע"ע מו"ק שגח ט: ד"ה השתא וצניורין ג: ד"ה עד ובמחזקת מ. ד"ה שחיס וק"פ. ד"ה ר"י וצ"מ מ. ד"ה השתא ונדה לו: ד"ה ארבעין].

הגהות הב"ח

(א) ריש"י ד"ה כמאן ללא דמ"א עם ד"ה רבא ורובו:

גליון הש"ס

גמ' אר"י מעשה בהצני מ"ב. עיין עירובין דף 15 ע"א מד"ה מילל ועיין בראשון סימן פ"ו: שם מדרבנן הוא דמחייב. עיין יומא דף 77 פ"ג ע"א גמ' ד"ה פן שמה ונמ"ש שם היתה מתכנסת למנוה נעלמה וק"ל וכן אמרי' בסוגי' וכו"מ קמן שא"ל למנו מדרבנן הוא דמייבד ואיהו צדיקן לא אשגחה מ"ש ועוד וכו'. הא אפי' מדרבנן לא מייבדה איהו למנן אוחס וע"ג: תוס' ד"ה יש בה וכו'. פ"י חשבון ד"ה ציטורב. ע"י משנת השבין מ"ח סימן קטו:

ליקוטי רש"י

משם ראיה. נחמיה [לענין כח].

הגהות וצינונים

[א] תיבת פורתא אין לו מובן ואולי צ"ל נמי לא שלטה בהן (גליון) ובכת"י הגי' פורתא נמי לא (דק"ס): [ב] בכתי"י מהב"י [ג] בכתי"י דפירשו טעמא דעשרים אמה צ"ע: [ד] נראה הדתוס' שלפנינו בשיבוש, ובתוס' הרא"ש ה"ג ר"ח בשלמא דר' יאשיהו לא פליגא אדרב הונא ואדרב חנן בר רבה דלא קא יהיב שיעורא למשכא ויש דגרוס פליגא. ועיין מראה אש ומרומי שדה:

לשם מצוה עושין, לכן אדרבא נצטוינו בסכות בתשרי, כי אשר היו בקיץ לרוח היום - בסכות הוא זמן ליאסף הביתה לפום חורפ'א, וניכר כי הוא לשם מצוה. רז"ל והמפרשים¹¹.

יוד. סוכות, זכר לענני כבוד. יש מי שחקר דענני כבוד הוא מד' רוחות שלמים הם אתנו, וא"כ הסוכה שהוא לזכר' אמאי מכשירינן בב' דפנות כהלכתן וג' אפילו טפח¹². ואני הדל באתי לכלל ישוב' בקונטרס שמחת הרגל לרות בלימודי סוכות, ע"ש. ועתה נ"ל לומר דבר פשוט, דענני כבוד היו סוכה גדולה אחת וכל ישראל בתוך סוכה זו, אבל עתה שמוכרח סוכה לכל אחד ובני ביתו ראה הקב"ה להקל בדפנות.

ושמעתי כי יש מדרש בנוסח זה: איוב היה מצטער מאד, כיון שראה שהסוכה בשתי דפנות נתקררה דעתו. ופירש מוריניו הרב המובהק מר קשישא כמהר"ר אליעזר נחום ז"ל, דטעמא דסגי בב' דפנות וג' אפילו טפח דכתיב בסכת ויש אם למסורת¹³, גם אמרו ז"ל¹⁴ ואשימם בראשכם ואשקם כתיב - שהכל תלוי בראשים גדולי הדור, ואיוב היה מצטער כי הוא איש תם וישר וכו', וכשראה סוכה בב' דפנות דיש אם למסורת א"כ גם ואשמם יש אם למסורת וגדול הדור סובל עונות דורו, ונתישבה דעתו. עד כאן שמעתי.

יא. סוכות זכר לענני כבוד. יש לחקור מה טעם הקב"ה עשה זכר לענני כבוד, ולא עשה זכר למן ולבאר, דג' מתנות הם שניתנו לישראל, ואמאי חש משום כבוד הנשיאים, וישבות המן ומן הבאר איין זוכר'. וכתבתי בספרי הקטן ראש דוד פרשת אמור, דהרב החסיד מהר"ר חיים כפוס ז"ל תירץ דמן ובאר כביכול חייב לזונם, משא"כ ז' ענני כבוד שבעה יתריים, מילתא דליתא בכל עוברי דרך, ולזה נצטוינו לעשות זכר לענני כבוד. ועתה ראיתי שכן תירץ הרב המבי"ט בספר בית אלהים שער היסודות דף פ"א ע"א, ע"ש. ובספר הקטן הנזכר, שם הבאתי תירוץ הרב החסיד מהר"י חאביליו ז"ל, ותירוץ הרב מהר"י זיין ז"ל, ומה שנראה לי הדל על פי דבריהם, ובעיקר החקירה דרך מוסר, ע"ש באורך.

יב. סתם יינם. אינו זוכה לגן עדן מי ששותה סתם יינם, כמ"ש בזהר הקדוש שמיני דף מ¹⁵: מאן דשתי ליה אסתאב, ולאן הוא מסטרא דישראל, ולית ליה חולקא בעלמא דאתי. ומלבד זה נלכד בכמה חרמות שהחרימו גאוני בתראי, כמ"ש בספר יין המשומר. ובספר קב הישר כתב פרק ע"ו משם גאוני שמתגלגל בחמור¹⁶.

יג. סעודה. כל הסועד עם חבירו אפילו פת במלח, אף שיש לאותו סועד ק' סעודות בכל יום כסעודות שלמה בשעתו, יחזיק לו טובה, לכך נאמר¹⁷ כי לא ישבתי בבית וכו'. סדר אליהו רבה דף פ"ט מזקוקין דנורא.

11 טור ס' תרכ"ה. 12 סוכה ר' ע"ב. 13 שם. 14 דברים רבה פרשה א' פסקא י'. על הפסוק דברים א' י"ג. 15 ע"א. 16 ראה עוד בס' דבש לפי מערכת ס' אות ל"ב. 17 שמואל ב' ז' ר'.

יכוין בהמעטפו שלנו המקום וכו' וכן בהלכות תפלין צמימן כ"ה (כו.) כתב ויכוין בהנחתם שלנו המקום להניח וכו' כדי וכו' מה שלא עשה כן בשאר הלכות כי לא כתב שיכוין שום כוונה בעשיית המצוה מפני כי המקיים המצוה כדנה יוצא זה אף על פי שלא הייתה לו שום כוונה אבל צליית שכתוב בהן (צמדנר טו מ) למען תזכרו וגו' וכן בתפלין כמוז (שמות יג ט) למען תהיה תורת יי צפין שפשוטו הוא שהתפלין הם אות וזכרון כדי שיהא תורת יי שגור צפינו כי צד חוקה הולאך יראה שלא קיים המצוה כתיקונה אם לא יכוין אותה הכוונה ולכן כתב בהלכות אלו ויכוין

וכו' וכן גבי סוכה שכתוב למען ידעו וגו' משמע ליה גם כן שצריך שיכוין בשעת ישיבת הסוכה הטעם המכוון במצוה:

ב תל"ה הכתוב וכו' כתב צ"ח יוסף תל"ה הכתוב מצות סוכה צליחת מזרים וכן הרבה מצות כלומר הוקשה לו הושגת בני ישראל נכסות ודאי אחר לאחס ממזרים היה ואם כן למה לו לתלות צליחת מזרים הכי הל"ל כי נכסות הושגתי את בני ישראל צמדנר ועוד מאי רבותא דהושגת נכסות שזו לעשות מצות סוכה זכר להושגת בני ישראל נכסות ועוד למה ז"ל לעשות סוכה בשתי ציטון מיצעי לה כיון שהם זכר צליחת מזרים ולכן כתב למתן לראשונה תל"ה הכתוב וכו' ולמתן לשנית כתב והסוכות שאומר וכו' ולמתן לשלישית כתב ואף על פי שילאו וכו' עכ"ל: וקשיא לי

בהוציא אותם מארץ מצרים ב. תל"ה הכתוב מצות סוכה ביציאת מצרים וכן הרבה מצות לפי שהוא דבר שראינו בעינינו ובאזנינו שמענו ואין אדם יכול להכחישנו והוא המורה על אמיתת מציאות הבורא יתעלה שהוא ברא הכל לרצונו והוא אשר לו הכח והממשלה והיכולת בעליונים ובתחתונים לעשות בהן כרצונו ואין מי שיאמר לו מה תעשה כאשר עשה עמנו בהוציאו אותנו

מארץ מצרים באותות ובמופתים. והסוכות שאומר הכתוב שהושכנו בהם הם ענני כבודו ג שהקיפנו בהם לבל יכה אותנו שרב ושמש. ודוגמא לזה צונו לעשות סוכות כדי שנוכרו נפלאותיו ונוראותיו. ואף על פי שהוציאנו ממצרים בחדש ניסן לא צונו לעשות סוכה באותו הזמן לפי שהוא ימות הקיץ ודרך כל אדם לעשות סוכה לצל ולא היתה ניכרת עשייתנו בהם שהם במצות הבורא יתברך ולכן צוה אותנו שנעשה סוכות בחדש השביעי שהוא זמן הגשמים ה ודרך כל אדם לצאת מסוכתו ולישב בביתו ואנחנו יוצאים מן הבית לישב בסוכה בזה יראה לכל שמצות המלך היא עלינו לעשותה. וסוכה זו צריכה שתהיה במקום הראוי לעשותה. וממין הראוי. ושיהיו דפנותיה כראוי בשיעורם. ובמנינם. ושתהיה סככה כראוי. ושלא תהא גבוהה יותר משיעורה. ולא נמוכה פחות משיעורה. ולא קטנה משיעורה:

על פירוש דאין נאמר דהוקשה לו תחלה הושגת בני ישראל נכסות ודאי אחר לאחס ממזרים היה וכו' דמאחר דעדיין לא ידענו טיבן של אותן הסוכות שהושגנו בהן אינו מן הראוי לתפוס בפשיטות שהם היו ודאי אחר לאחס ממזרים עד שיקשה על זה למה לו לתלות צליחת מזרים מן הראוי היה לפרש תחלה טיבן של אותן הסוכות שהם היו צמדנר ואחר כך היה לו לדקדק למה לו לתלות צליחת מזרים ועוד דכיון דעיקר הקושא היא למה לו לתלות אותה הושגת צליחת מזרים מאחר שלא הייתה אותה הושגת רק אחר לאחס ממזרים אלמלא שאם הייתה אותה הושגת בשעת לאחס ממזרים לא היה קשה מידי ואם כן מה טעם למה שאמר וכן הרבה מצות דבשאר מצות לא מציינו רק שחלה עיקר המצוה צוכרת יציאת מזרים לצד ואין לדקדק שם כמו שדקדק במצות סוכה ועוד לפי פירוש לא ידעתי מה השיב צמח שכתב לפי שהוא דבר שראינו בעינינו וכו' סוף סוף קשה ל"ל לתלות ההושגת של בני ישראל צליחת מזרים מה שלא היה אלא הל"ל לתלות המצוה של ישיבת סוכה צליחת מזרים כמו בשאר מצות ועוד לא ידעתי היאך ימשך משיבת הסוכה התכלית המכוון מן המצוה דהיינו שיזכרו יציאת מזרים מאחר שההושגת של בני ישראל נכסות הייתה אחר לאחס ממזרים זמן הרבה: ע"כ כן יראה לי לומר דעיקר כוונת רבינו לצאר דפסט המקרא הוא שהכוונה במצות סוכה היא לזכור יציאת מזרים אלמלא אין פירוש המקרא שהכוונה במצות סוכה היא למען ידעו כי נכסות הושגתי את בני ישראל לצד כי צוה מקיים המצוה כתיקונה ומה שאמר הכתוב בהוציא אותם מארץ מצרים לא קאי אלמען ידעו אלא התורה הודיענו שהושגת של בני ישראל נכסות היא צלותו הזמן אלמלא קיום המצוה היא צדיעת ההושגת נכסות לצד שזה אינו אלא עיקר הפירוש שידעו כי ההושגת הייתה נכסות הוציא אותם מארץ מצרים והוא שכתב חלה הכתוב מצות סוכה צליחת מזרים וכן הרבה מצות כלומר דמאחר הרבה מצות שתלס צליחת מזרים יש ללמוד שגם מצות סוכה תלסה צליחת מזרים ושזה עיקר הידיעה כמו שאמר למען ידעו ואמר טעם לזה לפי שהוא דבר שראינו בעינינו וכו' פירוש שאם היה עיקר הכוונה בלמען ידעו שההושגת הייתה נכסות לצד אם כן לא היה צוה רק זכירת החסד שעשה עמם צמדנר וצודאי דהוה קשה דכמה מעלות טובות למקום עלינו שהאכילנו את המן ונתן לנו הצאר ושאר חסדים ולמה צוה יותר במצות סוכה לזכור החסד של ההושגת

פרישה

תרבה תל"ה הכתוב מצות סוכה וכו'. כלומר הוקשה לו הושגת בני ישראל נכסות ודאי אחר לאחס ממזרים היה ואם כן למה לו לתלות צליחת מזרים (הרי הלשון) [הכי הל"ל] כי נכסות הושגתי בני ישראל צמדנר וכמ"ש לבסוף שהסוכה שהושגת בהן היו ענני כבוד ואין למתן קושא זאת אף א"ת שהקיפן ענני כבודו מיד בשעת הוצאתם קודם צאתן

הגהות והערות

ב בדפוס מנטובה שלוניקי וככת"י אחד הגירסא בתחילת דברי הטור "כתוב" בסכת וכו' "מארץ מצרים": ג] בגירסא סוכה יא ע"ב גרסין דתניא כי בסכות הושבתי את בני ישראל ענני כבוד היו דברי רבי אליעזר רבי עקיבא אומר סוכות ממש עשו להם, ובתורת כהנים פרשת אמר כג מג הגירסא להיפך רבי אליעזר אומר סוכות ממש היו רבי עקיבא אומר סוכות ענני כבוד היו וכו' וכן הגירסא במכילתא פרשת בא יב לו. ובמכילתא פרשת בשלח יג כ. וכן גרס הרוקח, והנה הטור כאן וכן רש"י בפירוש עה"ת ויקרא כג מג [וכן משמע מרש"י סוכה ב ע"ב ד"ה ההוא עיי"ש] כתבו רק הפירוש של ענני כבוד, ויש לתמוה כי לפי גירסתנו בגמרא נקטו להלכה כדעת רבי אליעזר ולא כרבי עקיבא, וכתב הערוך לנר שם ובספרו בכורי יעקב סימן זה סוס"ק"ב שי"ל שגם רש"י והטור גורסים בגמרא כדאיתא בתורת כהנים, ועיין מהר"ץ חיות שם בגמרא שהוכיח בגירסת הגמרא שהרי אונקלוס חרגם "כי בסכות הושבתי" "אוי במטלת ענני" ואיתא במגילה ג ע"א שחרגום של תורה אונקלוס הגר אמר מפי רבי אליעזר ורבי יהושע ולפי גירסת התורת כהנים נמצא שאונקלוס חרגם שלא כדעת רבי אליעזר רבו אלא ודאי גירסת הבבלי נכונה דרבי אליעזר סבירא ליה ענני כבוד ואתא אונקלוס בשיטת רבו רבי אליעזר ונכון עכ"ל: ד] היעב"ץ בבור וקציעה העיר רלאו דוקא שירדו או גשמים דבאופן זה פטור מן הסוכה עיינו סוכה כח ע"ב אלא ר"ל זמו הגשמים והקור מתחיל:

(ה ו) שחורה אני וגו'. עד לא נמרתי. ח"ר חלף רגלי (פי' שנים רבות של ישראל וע"ש הכתוב ויאמר משה שש מאות חלף רגלי העם וגו'. דה"ט). מישרים להבדיל שחורה ר"ת מא"ס חגיגה מישראל ועזריה זכצסן הא"ש : (ה) שחורה אני .

מ"ן מ"ש"ר"ם א"ה"ב"ה : (ה) שחורה אני .
 א"י ונאוה בנות ירושלים באהלי :
 עגל . ונאוה . במעשה
 משכן . שחורה אני
 במעשה עגל . ד"א
 שחורה אני בגלות .

וכן בנות ירושלים שהם ז' היכלות דבריאה עם חילוחיהם שהם בנות המלכות הנקראת ירושלים של ע"ב : כהלי קדר כיריעות שלמה . בעה"ז שלמה . ד"א כהלי קדר בגלות וכתוב שנתנו

ע"ד הנסתר פירושי הגר"א ע"ד הפשט

פישרים , הוא להיות רעוא וכוז והוא כוד י"ב בקר שהתה הם ומישרים להבדיל הוא הם . וכן כהנים ולוים כהן ישראל כו'. ואלה הד' פסוקים הם על ד' אותיות של השם ולכן ר"ת שלי"ם שהוא אורך ורוחב ועובי של החורה . וה"ם השכינה שפ"ה ולשו"ן : (ה) שחורה אני . ברזא דז' שהוא כולו שחור . ונאוה , ברזא דו' שנפנים הוא מאיר אור הראשון ברזא דה' שהוא ז' וה"י"ב בנות ירושלים וז"ל כהלי קדר כיריעות שלמה שהוא ז' ו' וע"ז נאמר ז"ו החלנו לו . וז"ו היא ביה"ה שלכן היא שבעה קני מנוד' והוא שבע נדוהיה והוא שמן המשחה :

לכס כליל התקדש חג . ופסוק ב' נגד מהן חורה כנ"ל . ופסוק כג' הוא נגד בנין המשכן שהקריבו ע' פרים נגד העכו"ם כנ"ל . ופסוק ד' הוא נגד ביאת הארץ שאז נשלם הכל . וגם הם נגד ד' רגלים הא' נגד פסח שאמרו שירס . וכו' נגד שבעות שהוא מהן חורה . וכו' הוא נגד סוכות שהוא זכר לביקף ענני כבוד שהיה חלוי בבנין המשכן כידוע . ובזה יתורץ מה שהקשו למה אנחנו עושים סוכות בתשרי כיון שהוא נגד ביקף ענני כבוד היה ראוי לעשות בנין כי בנין היה תחילת ביקף עננים . אבל נראה לפי שכשעשו אק העגל וכהלקו העננים ואז נא חזרו עד שהתחילו לעשות המשכן ומשה ירד ציו"כ ובמחרת יו"כ ויקבל משה וליזה על מלאכת המשכן וזה היה ציו"א תשרי וכתוב ובע"ס הביאו עוד גדבה צבקר צבקר ב' ימים הרי י"ג בתשרי וציו"ד בתשרי נעלו כל חכם לב ממשה את הזהב במנין ומשקל וצ"ו התחילו לעשות ואז חזרו ענני כבוד ולכך אנו עושין סוכות צ"ו בתשרי . והד' משכני אהריק הוא נגד בנין עזרת שהוא לישראל לבדו . וכו' נגד הד' חובים . שיר השירים הוא נגד דבור . ישקני הוא נגד שמיטה . לריח הוא נגד ריח . משכני אהריק הוא ראיס :

(ה) שחורה אני ונאוה . אומרת לבנות ירושלים שהם י"ב ג' לכל לך לפי שמדמה את המלכות לירושלים שהיא מטרפולן קורא ג"כ לעלמות בנות ירושלים . שחורה ונאוה וכו' . פ"ד שארז"ל שחורה אני במראה ונאוה אני בחימוך אברים מפני שיש צי"ס יפ"ת ויפ"מ יפ"מ הוא בגוון הוא זך נח ואדום ויפ"ת הוא החימוך אברים כמדנה , לשון ובמחוגס יתארהו . וז"ל שחורה אני במראה ונאוה אני בחימוך אברים שהאברים נעים במדחן : באהלי קדר אע"פ שהני שחורה כהלי קדר שם שוכנים בחוץ והם שחורים מן השמש

אַתָּה בְּחַרְתָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים,
אַהֲבַת אוֹתָנוּ וְרַצִּית
בְּנוֹ, וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל הַלְּשׁוֹנוֹת,
וְקִדְשִׁתָּנוּ בְּמִצּוֹתֶיךָ, וְקִרְבַּתָּנוּ
מִלְּפָנֶיךָ לְעִבּוֹדֶתְךָ, וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל
וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קִרְאתָ:

שיח יצחק

אתה בחרתנו, שלשה סוגים הם, בחירה, אהבה, רצון. גדר הבחירה אשר גם אם לא ימצא הבורח את הנבחר כלבבו, אך כאשר ימצא בו איזה ענין לטוב נגד האחרים אשר נבחר מהם, או שיש לו תקוה אשר הנבחר יהיה לאיש חיל לימים יבואו. גדר אהבה, הוא אם אחד ימצא איש כלבבו אשר ע"י פעולותיו יקנה אהבה, על כן יש גבול לאהבה על פי מעשיו, גם יש טעם לאהבה. לא כן גדר רצון כי אין גבול לרצון, ואין טעם לחפץ, ועל כן אמר החכם (עי' עקדת יצחק שער סו) החושק אין לו עינים, כנגד מה שאמר (קהלת ג, ד) החכם עיניו בראשו. ע"כ נספר שבחי הבורא יתברך אשר בשלשה אלה התנהג עמנו, כי בתחלה בהיותנו במצרים בחר אותנו, אם כי מדת הדין קטרב אז עלינו הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז (שיה"ש רנה פ"ג פסקא ו'), עכ"ל לקח אותנו גוי מקרב גוי בארצות ובמופתים, כאשר ידע כי אך מעיין היותנו בארץ מצרים מקום הטומאה ע"כ נשתקענו במ"ט שערי טומאה, כמו שהעיד המשורר כשזונה בין החוחים כן רעייתי בין הבנות (שיה"ש ג, ט), אבל אחר שיוציאו משם תחת כל כנפיו, אז יתעורר בנו רגשי קודש אשר נטועים בלבנו מאבותינו הקדושים, וכאשר השיב למשה רבינו ע"ה בהוציאת את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה (שמות ג, יג). אח"כ בעת נטהרנו מטומאת מצרים דם פסח וזדם מילה, אהבת אותנו עדי באתנו למעמד הר סיני, ונתן לנו את תורתו, תמדה גנוזה אשר מלאכי השרת השתוקקו אליה, ובקשו אשר תנה הודך על השמים, ומה אנוש כי תזכרנו, אך מרוב אהבתו אלינו נתנה לנו, ואז באתו לשלימות האהבה. אח"כ ורצית בנו, היינו שאם שעשה עמנו טובות גדולות ועצמות צמה שלקחנו לעם ונתן לנו תורה ומצוות לזכותנו, הנה הדבר הנראה יותר חזק אשר בו נראה אותנו רצונו אלינו, הוא שראתה חכמתו לתת לנו סדר המועדים הקדושים האלה, אשר יראה מהם רוב החשק כשנהיה עלוירים לפניו מדי שנה בשנה כבנים הנקראים אלל אציהם לפרקים להיות לפניו בשמחה, (פירוש יוסף).

ורצית בנו, ענין הרצון מלאנו כמה פעמים אחר הכעס כמו שאמר יעקב לעשו, כי על כן ראייתי פיך כראות פני אלהים ותרצני (בראשית לג, י), ונראה לו לכפר עליו (ויקרא א, ד), כי נראה עונה (ישעי' מ, ט), וכן הכונה כאן כי גם אחר שעשו העגל נתרצה להם הקב"ה ציוה"כ והשרה שכינתו בתוכם. והנה באלו הג' לשונות נגד השלש רגלים כסדרם, כי אהבה בחרתנו הוא בעת יציאת מצרים כנ"ל, אהבת אותנו הוא מעמד הר סיני כנ"ל שהוא בחג השבועות, ורצית בנו הוא כפרת עון העגל והשראת השכינה, ואז בא חג הסוכות, ועל כן נאמרה בו שמחה ימירה יותר מכל המועדים.

לְבָרְכָהּ (סוטה כא). עֲבָרָה מְכַבֵּה מִצְוָה. וּבַעַת הַתְּשׁוּבָה יִתְפַּרְרוּ הָעוֹנוֹת, וְתִתְעוֹרֵר זְכוּת הַמִּצְוָה וַיֵּאִיר נֶרָה אַחֲרַי אֲשֶׁר לֹא הִגִּיחַ אֹרֹךְ לִפְנֵי הַתְּשׁוּבָה. וְכֵן כָּתוּב (איוב ח, ו) 'אִם זָךְ וַיִּשָּׂר אֶתְּךָ כִּי עָתָה יַעִיר עָלֶיךָ וְשָׁלֵם נֹת צְדָקָךְ'. אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרָנָם לְבָרְכָהּ (ירושלמי ראש השנה פ"א ה"ג) אִם זָךְ וַיִּשָּׂר הֵייתָ לֹא נֶאֱמַר, אֲלֵא אִם זָךְ וַיִּשָּׂר אֶתְּךָ, שְׁעֵשִׂיתָ תְּשׁוּבָה. כִּי עָתָה יַעִיר עָלֶיךָ, עָתָה אַחֲרַי הַתְּשׁוּבָה שְׁעֵשִׂיתָ, יַעִיר עָלֶיךָ כָּל הַצְּדָקוֹת שְׁעֵשִׂיתָ מִלְּפָנֶיךָ וְאֲשֶׁר הָיָה בֵּיתְךָ פְּתוּחַ לְרוּחָהּ וְנִטְעַתָּ אֶשֶׁל אַכְסֵנֶיהָ, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (איוב לא, לב) 'דִּלְתִּי לְאַרְח אֶפְתָּח'. וְקֹדֶם הַתְּשׁוּבָה לֹא הָיוּ צְדָקוֹתֶיךָ מְגִינּוֹת עָלֶיךָ, וְאַחֲרַי שׁוֹבֶךָ וְסָר עֲוֹנְךָ, יַעִיר זְכוּתְךָ, וְשָׁלֵם נֹת צְדָקָךְ. 'וְנִשְׁלַמְהָ פְּרִים שְׁפָתֵינוּ', יִחָשֵׁב וְדוּוּיָנוּ כַּחֲטָאת פְּרִים לְרִצּוֹן לָנוּ לִפְנֵיךָ. וְהִזְכִּיר פְּרִים, כִּי חָטָאת פֶּרֶ הִיְתָה פְּנִימִית, וְהָיוּ מִזִּים מְדַמָּה עַל הַפְּרִכָת וְעַל מִזְבַּח הַזֹּהֵב:

כּוּב. וַיַּעֲזוּר יִתְפַּלֵּל בְּעַל הַתְּשׁוּבָה אֶל הַשָּׁם לְמַחֲוֹת כְּעֵב פְּשְׁעוֹ כְּכַעֲנָן חֲטָאתָיו, וְשִׁיחֲפוּץ בּוֹ וִירְצָהוּ וַיַּעֲתֵר לוֹ כְּאֲשֶׁר

אִם לֹא חָטָא, כְּעֲנִין שְׁפָתוֹב בְּדַבְרֵי אֱלֹהִים עַל בְּעַל הַתְּשׁוּבָה אַחֲרַי הַיִּסּוּרִים, 'עָתֵר אֶל אֱלֹהֵי וִירְצָהוּ' (שם לג, כו), כִּי יִתְכַן לְהִיּוֹת הָעוֹן נִסְלַח וְנִפְדָּה מִן הַיִּסּוּרִים וּמִכָּל גְּזֵרָה, וְאִין לְשֵׁם חֲפֵץ בּוֹ, וּמִנְחָה לֹא יִרְצָה מִיָּדוֹ. וְתַאֲוֹת הַצְּדִיקִים מִן הַהֲצִלְחוֹת, לְהַפְּק רִצּוֹן מֵהַשָּׁם וְשִׁיחֲפוּץ בָּהֶם. וְרִצּוֹנוֹ, הַחַיִּים הַקְּנִיּוֹת וְהָאֲמִתִּיּוֹת וְהָאוֹר הַגְּדוֹל הַכוֹלֵל כָּל הַנְּעִימוֹת, כְּעֲנִין שְׁנֶאֱמַר (תהלים ל, ו) 'חַיִּים בְּרִצּוֹנוֹ'. וְנֶאֱמַר (שם פ, כ) 'יְי אֱלֹהִים צְבָאוֹת הַשִּׁיבָנוּ הָאֵר פְּנֵיךָ וְנִשְׁעָה', וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרָנָם לְבָרְכָהּ (מדרש תהלים שם) אִין לָנוּ אֲלֵא הָאֵרֶת פְּנֵיךָ. וְהוּא עֲנִין הַרְצוֹן. וְכִבֵּר הַקְּדָמָנוּ וּבְאֵרְנוּ זֶה:

עַל כֵּן תִּרְאֶה בְּתַפְלַת דָּוִד בְּעַת הַתְּשׁוּבָה אַחֲרַי שְׁאָמַר (תהלים נא, ד) 'הֶרֶב כִּבְסֵנִי מִעוֹנֵי וּמִחֲטָאתֵי טְהַרְנִי', הַתְּפַלֵּל עוֹד עַל הַרְצוֹן